

Н. В. Волкова

*здобувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України*

УДК 352.075

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

*Представлені результати дослідження теоретичних основ
інституціоналізації. Цей процес розглядається щодо місцевого
самоврядування як суб'єкта управління освітою.*

Ключові слова: місцеве самоврядування, управління, освіта, інституціоналізація.

Освіта — фундаментальне явище у житті людини і суспільства, основа інтелектуального, культурного, соціального, економічного розвитку держави. З моменту свого виникнення і до сьогодні управління освітою цікавить широке коло науковців, спеціалістів-практиків. Це питання потрапляє у центр інтересу державних службовців, освітян, економістів, юристів, соціологів та політологів. Бачення проблеми державного управління освітою передбачає наявність різних підходів до її вивчення та вирішення. При цьому в сучасній науковій літературі в умовах переходу до децентралізованих відносин питання підвищення ролі інституту місцевого самоврядування в управлінських процесах є малодослідженим.

Сучасні тенденції в економічній, політичній та освітній сферах вказують на те, що нинішній рівень розвитку системи освіти в Україні не дозволяє їй у повній мірі виконувати функцію ключового ресурсу соціально-економічного розвитку країни і підвищення добробуту громадян. При цьому стан наукового опрацювання проблеми управління освітою дозволяє зробити висновок про її незгасаючу актуальність.

Аналіз наукових праць з окресленої проблематики у вітчизняній та зарубіжній літературі, що становила теоретико-методологічну основу дослідження проблеми формування інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою, засвідчив: вивчення її засад ґрунтувалося здебільшого на діяльнісному підході та не виокремлювалося з кола проблем державного права. Розв'язання зазначеної проблеми в Україні було започатковано В. Р. Козубняком, В. І. Луговим, Г. Г. Науменком. Подальші наукові дослідження з цієї тематики здійснювали В. Б. Авер'янов, В. Д. Бакуменко, В. А. Грабовський, В. І. Гурковський, Д. І. Дзвінчук, В. Г. Кремень, С. В. Крисюк, В. С. Лутай, В. К. Майборода, Н. Г. Протасова, Н. К. Рашитова, І. І. Хожило. Проте проблема трансформації теоретичних основ формування інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою в умовах посилення тенденцій децентралізації потребує поглибленого дослідження.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних основ місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою з позицій інституціоналізму.

Сьогодні українська наука здійснює спробу переосмислення проблеми формування інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою у

правовому, соціологічному та економічному контекстах. Адже управління освітою у загальному розумінні є складним та багатограним явищем, яке стосується різних сфер громадянського суспільства. Тому до його розгляду слід підходити з різних позицій: права, педагогіки, соціології, економіки, менеджменту й державного управління.

Розгляд категорії “управління” з позиції науки державного управління базується на визнанні її складності та переважної суспільної значимості. Визначення цієї категорії як “управління суспільними сферами, суспільними групами, організаціями та інститутами” [1] висвітлює важливий аспект управління — управління інститутами.

Управління інститутами слід розглядати в контексті інституціонального розвитку, адже інституціоналізація є характеристикою досягнення системою високого рівня свого розвитку та його усталеності. Такий висновок робимо, спираючись на погляди П. Кляйна, який переконує що “... розвиток слід розглядати як відповідь на еволюцію інститутів” [2]. Автор визначає інституціоналізм як найсучасніший напрямок економічної наукової думки, що отримав право змагатися з кейнсіанством і неокласицизмом.

Поняття інституціоналізації ґрунтовно досліджували представники різних наукових шкіл, представляючи її процесом “визначення соціальних норм”, “формування ідеологічної місії”, “визначення й оформлення організаційно-правових структур”, “формалізації соціальних відносин”, “переходу від самоврядних і самоорганізовуваних явищ до організованих і керованих”, “утворення стабільних зразків соціальної взаємодії”, “утворення інституту”. Беручи за основу класичний підхід, запропонований П. Кляйном, а також результати досліджень сучасних дослідників, повернемося до необхідності вивчення категорії інституціоналізації з різних сторін її прояву, зокрема прояву у державному управлінні. На наше переконання, інституціоналізація, запозичивши терміни з різних дисциплін, є категорією науки державного управління.

В Україні це питання є мало розробленим, що може бути пов’язаним зі слабкістю державного та соціальних інститутів. Особливої уваги заслуговують теоретичні здобутки української вченої О. Д. Лазор, яка пропонує підходити до дослідження поняття інституціоналізації як до складного та багатоваріантного явища. На її переконання, інституціоналізація як процес складається з таких етапів:

- виникнення потреб, задоволення яких вимагає виконання спільних дій;
- формування загальних завдань, суспільних норм, зокрема правових, для забезпечення взаємодії відповідних суб’єктів;
- встановлення системи санкцій для забезпечення реалізації норм і правил поведінки [3, с. 40–41].

Інституціоналізація розглядається як процес визначення й оформлення організаційно-правових та інших структур для задоволення суспільних потреб [3, с. 39]. Таким чином, інституціоналізація видається не лише засобом формування державно-правових інститутів, але й становлення та розвитку інститутів місцевого самоврядування, де обов’язковою компонентою виступає нормативна складова. Кожен з інститутів має власний предмет, методи регулювання, правовий режим та лише йому властиві принципи. Окремі інститути є складовими фундаментальних, комплексних інститутів. Наприклад, інститут представницьких органів місцевого самоврядування є складовою його інституційного забезпечення, що разом з інститутом територіальної громади формує інституціональну модель публічної самоврядної влади [3, с. 40].

За таким підходом можна визначити місце інституту місцевого самоврядування як суб’єкта управління освітою в інституціональній системі державного управління. Інститут місцевого самоврядування як суб’єкт управління освітою, являючи собою складну сукупність взаємозв’язків між організаціями та інститутами, є складовою

інституту державного управління. Таким чином, інституціоналізація управління освітою є складним процесом, пов'язаним з існуванням, трансформацією та утворенням різного роду зв'язків і відносин між інститутами влади та управління, громадськими інститутами, інститутами освіти.

Складність категорії “інституціоналізація” та наявність великої кількості зв'язків із різними суспільними сферами витікає з її суперечливої та багатозначної сутності. Розкриваючи сутність поняття “інституціоналізація”, слід зазначити, що воно представляє собою сукупність лексичних понять з різних наукових сфер: інституціональної теорії, економічної теорії, інституційної теорії права [2]. Всі ці поняття, перебуваючи у площині різних наукових сфер, зберігають властивий їм початковий зміст, поєднуючись у часовому вимірі.

Відносно новим науковим підходом є розгляд інституціоналізації в місцевому самоврядуванні та визначення необхідності її застосування органами управління з метою створення нових та розвитку існуючих інститутів. Оскільки використання інституціонального підходу є новим у місцевому самоврядуванні, то відповідно, теоретико-методологічні основи й понятійно-категорійний апарат є малодослідженими. Серед багатьох причин такого стану наукової розробки цієї проблеми є “... відсутність розуміння сутності інституціональних категорій і механізмів та недосконалість нормативно-правових аспектів роботи органів місцевого самоврядування” [4, с. 107]. Окрім цього, очевидною є і відсутність усвідомлення необхідності інституційного розвитку.

Така необхідність обумовлена еволюційною природою поняття “інституціоналізація”, а також її суспільно значимою місією.

Місія інститутів, за Е. Дюркгеймом, полягає у кореляції інституціональних форм та нових потреб, що виникають у суспільстві [5, с. 27]. Тому, обґрунтовуючи сутність інституту місцевого самоврядування та його складових у динаміці, необхідно мати на увазі, що саме за допомогою внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків виявляється його стійкість як одна з властивостей системи, сталість та поступовість розвитку, динамічність інституціоналізації місцевого самоврядування. Як переконує О. Д. Лазор, відносини, визначені та забезпечені в організаційно-правовому вимірі, повинні не лише зрівноважувати органи місцевого самоврядування в системі публічної влади щодо державної та між собою, чи лише інтереси за прикладом в економічних відносинах, але й, охоплюючи владу та інтереси її суб'єктів, збалансовувати всі сфери життя територіальної громади у їх розвитку [3, с. 40–41].

Відповідно, обґрунтовуючи сутність інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою та його складових, слід враховувати їхнє прямування до динамічного стійкого розвитку, який забезпечується за рахунок утворення внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків. Такі взаємозв'язки і взаємовідносини, визначені та забезпечені в організаційно-інституційному полі функціонування інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою, повинні збалансовувати діяльність органів місцевого самоврядування в системі управління, діяльність освітніх організацій місцевого рівня в системі освіти, діяльність громадських організацій як громадського інституту, а також забезпечувати дотримання інтересів цих кіл у їхньому інституційному й інституціональному розвитку та взаємодії між собою.

При обґрунтуванні сутності інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою слід мати на увазі наявність відмінних особливостей у трактуванні понять “інститут” та “інституції” (табл. 1).

Наукові здобутки вітчизняних та іноземних авторів дозволяють дійти висновку, що інститути — це механізми державного управління, завдяки яким економічні, соціальні, політичні орієнтири суспільства трансформуються у практику. Таке тлумачення може бути обґрунтоване переконанням авторів у тісній кореляції категорії “інститут” із галуззю державного управління. Адже процеси інституціоналізації

повинні бути керованими. Проте, інституціоналізація є не лише засобом формування державно-правових інститутів, але й становлення та розвитку інститутів місцевого самоврядування, де обов'язковою компонентою будь-якого з них є нормативна складова. Кожний з інститутів має власний предмет, методи регулювання, правові засади та властиві лише йому принципи функціонування [3, с. 56]. Інституціоналізація є складним процесом визначення й оформлення організаційних, правових та інших структур для задоволення суспільних потреб, а також процесом формалізації соціальних відносин, переходу від неформальних відносин (об'єднань, угод, переговорів) і неорганізованої діяльності до створення організаційних структур з ієрархією влади, регламентацією відповідної діяльності суспільних відносин [6].

Корелювання інституціоналізації з інститутом місцевого самоврядування пояснюється її сутнісною характеристикою: у трактуванні поняття інституціоналізації переважна більшість науковців використовує категорію “суспільні відносини”.

Таблиця 1.
Еволюція підходів щодо визначення понять “інститут” та “інституція”

Сутність поняття та джерело
“інститут” (від лат. institutum — встановлення, запровадження, установа) — це:
<i>класичний підхід</i>
Результат укладання соціального контракту між людьми, які жили в суспільстві без держави і завдавали в гонитві за вигодою шкоду одне одному (Т. Hobbs [7, с. 85–89]);
побічний продукт соціальних взаємодій, що виник спонтанно; повторення тих чи інших взаємодій, яке і закріплює стійкі правила (D. Hume [8, с. 148]).
<i>неокласичний підхід</i>
правила поведінки в організаціях і суспільстві в цілому (E. Ostrom [9]);
формальні правила і неформальні обмеження; правила гри в суспільстві (Д. Норт [10, с. 7]);
стереотипи поведінки, які треба розглядати у специфічному контексті існуючих ідей, моральних норм і законів (G. Schmitter [11, р. 24]);
сталі соціальні правила й угоди, що регулюють суспільні відносини (Т. Veblen [12, р. 373]);
будь-який вид думок, дій і почуттів, які обмежують індивідів (Э. Дюркгейм [5]);
організаційні механізми досягнення колективної мети; колективна діяльність з контролю індивідуальної (J. Commons [13, р. 69]).
<i>сучасний підхід</i>
сукупність норм права, що охоплює певні суспільні відносини (інститут громадянства, інститут виборчої системи) [14, с. 821];

Продовження табл. 1.

властиві організму і внутрішньо пов'язані між собою органи; багатомірне суспільне утворення [16, с. 242];
ключові елементи будь-якої економічної системи (А. Б. Тарушкін [17, с. 8]);
сукупність, що складається з правил і зовнішнього механізму примусу індивідів до виконання цього правила [18, с. 23];
правила гри в суспільстві або створені людиною обмежувальні рамки [19, с. 694];
феномен отримання соціальної корисності від утворення норм поведінки, правил та традицій (Я. Кузьминов [10, с. 80]);
увесь спектр надбудовних соціальних відносин (В. О. Мандибуря [21]);
будь-який діючий суб'єкт економічних відносин [22, с. 6];
установи, що відображають традиції, правила, норми, звичаї та закони, які створюють суспільству умови для його відтворення (А. А. Грищенко [23, с. 57]);
категорія, що встановлює межі та форми людської діяльності; світ звичаїв та звичок (В. Д. Якубенко [24, с. 21]);
закони, соціальні норми, традиції, релігійні вірування та інші встановлені правила поведінки, які забезпечують стимули, на які люди раціонально реагують (U. Berg [25, p. 409]).
поняття “інституції” (від лат. institution — настанова) — це:
<i>класичний підхід</i>
система законів чи природних прав, у межах яких індивіди діють як в'язні [26, p. 648];
постійні навички мислення, загальні для більшості людей (Дж. Ходжсон [27, с. 37]);
різного роду утворення: товариства, компанії, союзи підприємців, податки, фінанси, монополія, держава, родина (М. Є. Горожанкіна [28, с. 95]).
<i>неокласичний підхід</i>
установи [14, с. 821];
установа, заклад; частина підрозділу установи, закладу [29, с. 34];
об'єднання громадян (сім'я, партія, держава) [30, с. 494];
стійкі комплекси юридичних правил, які, переслідуючи спільну мету, управляють абстрактним вираженням суспільного життя (Ж. Л. Бержель [31, с. 314]);
засоби суспільного обміну та складові механізму регулювання ринкових відносин; регулятивні зразки, програми, якими суспільство обмежує поведінку індивідів (М. Кармазіна [32]);
колективна дія по контролю, лібералізації та розширенню індивідуальної діяльності (R. J. Commons [26, p. 648]).

Закінчення табл. 1.

<i>сучасний підхід</i>
традиція, норма, безумовний спосіб господарюючої поведінки, який є стійким, незмінним, стабільним (О. Л. Яременко [33, с. 3]);
обмеження, які спрямовують людську взаємодію у певне річище та структурують стимули в процесі обміну (Ю. Ольсевич [34, с. 35]);
звички і стереотипи мислення, притаманні значній спільноті людей (Р. Пустовіт [35, с. 26–33]);
правила взаємодії індивідів, що утворилися у процесі розвитку культури (Б. В. Корнейчук [36, с. 9]);
сукупність домінуючих рамкових обмежень, які обумовлюють тип економічної системи (В. Д. Базилевич [37, с. 1264–1265]);
алгоритми людської поведінки, які за заданих умов є найбільш ефективними (Л. Борщ [38, с. 65]).

Розширення суспільних відносин, роздержавлення функцій управління та передання їх до місцевих інститутів, на думку А. А. Дегтярьова, сприяє підвищенню ефективності державного управління, що, у свою чергу, посилює ефект інституціоналізації державної політики [39, с. 145].

Розглядаючи інститут місцевого самоврядування як суб'єкт управління освітою в умовах децентралізації, слід мати на увазі повну або часткову передачу управлінських повноважень у сфері освіти на рівень місцевого самоврядування. Саме тому процеси інституціоналізації вбачаються яскравими виразниками децентралізації управління й передання найважливіших функцій держави на місцевий рівень.

Обґрунтовуючи переважну значимість завдання запровадження інституціонального підходу у сфері формування інституту місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою, вбачаємо необхідність розвитку теоретико-методологічного підґрунтя ще однієї течії інституціоналізму — інституціональної теорії муніципального права. У цьому контексті окреслюються й інші напрями, що потребують проведення ґрунтовних досліджень, які у своїй сукупності можуть забезпечити підвищення ефективності місцевого управління, утверджуючи найважливіші принципи організації та функціонування інституту місцевого самоврядування, закладів освіти, громадських організацій та забезпечуючи якнайповніше надання місцевому населенню широкого спектру освітніх послуг.

Інституціоналізація та інституційний розвиток є складними системами, які потребують свого вивчення з різних аспектів. Так, описуючи позитивні аспекти інституціоналізації, В. Г. Воронкова ставить наголос на негативних аспектах, зокрема консервативності [40, с. 704]. Оскільки суспільство, отримуючи у спадок від минулого усталені відповідні інституціональні форми та потрапляючи під їх вплив, що не завжди враховує нові, сучасні потреби та вимоги, то консервативність стає перешкодою для розвитку інноваційних процесів. Негативним, на думку автора, є також певне “знеособлення, деіндивідуалізація, формалізація зв'язків, що встановлюється внаслідок стандартизації суспільного життя...”, відповідно породжуючи, на нашу думку, таке явище як “інституціональні тенета” [40, с. 704]. Перенесення такого підходу у сферу дослідження, а саме застосування інституціонального підходу в управлінні освітою, дає підстави стверджувати, що при утворенні нових інституціональних форм та інституцій, що потрапляють під їхній вплив, обов'язково повинні бути враховані сучасні потреби та вимоги, щоб консервативність не стала на заваді розвитку інноваційних процесів.

Орієнтація процесу інституціоналізації на інноваційний розвиток видається найбільш доцільним та ефективним способом еволюції інституту місцевого самоврядування. Таке переконання підтверджується висновками А. А. Дегтярьова, який довів, що в “оптимальну модель” державного управління повинен бути закладений інноваційний механізм вдосконалення політичного курсу та реформування самої системи прийняття державних рішень, що спирається на принцип зворотних зв’язків та відкритих комунікацій, які пов’язують усі фази циклу прийняття управлінських рішень. Система прийняття управлінських рішень повинна проходити “навчання на власному досвіді” і вносити зміни у власний інституціональний дизайн. Таким чином, управлінський цикл отримує не замкнуту консервативну конфігурацію, а має відкритий (щодо різного роду комунікацій) та інноваційний (для поліпшення самої системи) характер [39, с. 161].

Враховуючи необхідність трансформації інституційного дизайну структур управління, визначимо інституціональні складові управління освітою, що здійснюється в умовах децентралізації (рис. 1). Представлені складові елементи у своїй сукупності формують інститут місцевого самоврядування як суб’єкт управління освітою.

Як показано на рис. 1, інститути управління освітою класифікуються за двома групами: інституції (установи, організації) та інститути–норми або інститути — поведінкова діяльність, що відповідає нормам і правилам. Інституції (установи, організації) можна поділити на інституції загального призначення та інституції спеціального характеру. Перші, у свою чергу, орієнтовані на взаємодію між органами управління та закладами освіти — як безпосередніми учасниками управлінських відносин. До них слід віднести органи місцевого самоврядування, органи місцевої влади, школи, ПТУ, ВНЗ. Друга група складається з громадських структур (громадські організації, батьківські ради, ради ректорів) та державних інституцій.

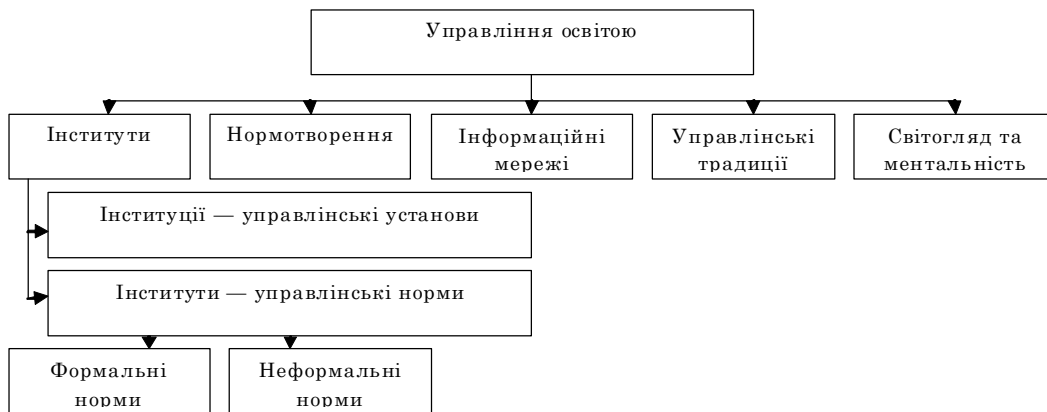

Рис. 1. Інституціональні складові управління освітою

Інститути–норми, або інститути–поведінкова діяльність, представляють собою сукупність морально-етичних норм управлінської поведінки, якими повинні керуватися суб’єкти управління у процесі своєї діяльності. Такі норми можуть бути як формальними — запропонованими або встановленими органами управління, так і неформальними — прийнятими у конкретних навчальних закладах та органах управління, що стали звичаями поведінкової діяльності. Дія та вплив інститутів на процес управління освітою підкріплюється роботою відповідних інституцій, утворених для спрощення та оптимізації процесу управління. При створенні таких інституцій слід керуватися об’єктивними потребами сьогодення та схильністю систем освіти та управління до інновацій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, інституціональна складова стає найважливішим елементом структури управління освітою, виступаючи яскравою формою прояву її трансформації в умовах посилення ролі місцевого самоврядування як управлінського інституту.

Інституціоналізація місцевого самоврядування як суб'єкта управління освітою передбачає трансформацію інститутів управління — управлінських установ та управлінських норм.

Визначаючи інститути як "... механізми державного управління, завдяки яким економічні, соціальні, політичні орієнтири суспільства трансформуються в практику...", слід наголосити на еволюційній природі їхнього становлення та трансформації. З цієї точки зору, найбільш доцільним видається інноваційний спосіб розвитку інституту місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. *Гелей, С. Д.* Політологія : [навч. посіб.] / С. Д. Гелей, С. М. Лутар [Електронний ресурс] elise.com.ua. — URL : <http://elise.com.ua/content/rozdil-15-derzhavne-upravlinnya>. — Назва з екрану.
2. *Klein, P.* New institutional economic / P. Klein. — Univers. of Georgia. — 1999 [Electronic Resource] Encyclopedia of Law and Economics. — URL : <http://encyclo.findlaw.com/0530book.pdf>. — Title from screen.
3. *Лазор, О. Д.* Інституціоналізація публічної самоврядної влади в Україні [Текст] : [монограф.] / О. Д. Лазор. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2009. — 440 с.
4. *Попова, Ю. М.* Витоки історичного розвитку інституціоналізму та необхідність його застосування місцевими органами самоврядування [Текст] / Ю. М. Попова // Менеджер. — 2006. — № 4 (38). — С. 106–112.
5. *Дюркгейм, Э.* Социология. Ее предмет, метод, предназначение [Текст] / Э. Дюркгейм. — [пер. с фр.; состав. А. Б. Гофмана]. — М. : Канон, 1995. — 352 с.
6. *Кравченко, И. И.* Новая философская энциклопедия / И. И. Кравченко ; под ред. В. С. Стёпина // Философская энциклопедия. — М. : Мысль, 2001 [Электронный ресурс] Словари и энциклопедии на Академике. — URL : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/8399/ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ. — Название с экрана.
7. *Hobbs, T.* Leviathan / T. Hobbs. — Harmondsworth: Penguin Books, 1968 (в рус. пер.) // *Гоббс, Т.* Избр. произведения: [в 2 т.]. — М. : Мысль, 1964. — Т. 2. — С. 85–89.
8. *Hume, D.* A Treatise of Human Justice / D. Hume. — О. : Clarendon Press, 1960 (в рус. пер.) // Трактат о человеческой природе [Текст] / Д. Юм. — М. : Канон, 1995. — Т. 2. — 237 с.
9. *Ostrom, E.* An Agenda for the Study of Institutions [Text] / E. Ostrom // Public Choice. — 1986. — Vol. 48. — P. 3–25.
10. *Норт, Д.* Институциональные изменения: рамки анализа [Текст] / Д. Норт // Вопросы экономики. — 1997. — № 3. — С. 6–17.
11. *Schmoller, G.* Grundriss der Allgemeinen Volkswirtschaftslehre [Tekst] / G. Schmoller. — [2 Bd.]. — Berlin : Duncker & Humblot, 1923. — 812 p.
12. *Veblen, T.* Why Is Economics Not an Evolutionary Science / T. Veblen // Quarterly Journal of Economics. — 1898. — Vol. 12. — № 4 [Electronic Resource] www.lian.com. — URL : <http://www.lian.com/HIRANO/academia/econom.htm>. — Title from screen.
13. *Commons, J.* Institutional Economics: Its Place in Political Economy / J. Commons. — N.Y. : Transaction Publishers, 1989 [Electronic Resource] Amazon.com. — URL : <http://www.amazon.com/Institutional-Economics-Place-Political-Economy/dp/0887388310>. — Title from screen.
14. Український радянський енциклопедичний словник : у 3 т. [Текст] / гол. ред. М. П. Бажан ; АН УРСР. — К. : Київ. книжк. фаб., 1966. — Т. 1. — 821 с.
15. *Андреева, Л. Ю.* Институциональные изменения — определяющий вектор рыночной трансформации экономики России [Текст] / Л. Ю. Андреева // Философия хозяйства. — 2002. — № 1. — С. 174–185.
16. Філософський енциклопедичний словник : довід. вид. [Текст] / за ред. В. І. Шинкарук. — К. : Абрис, 2002. — 793 с.
17. *Тарушкин, А. Б.* Институциональная экономика [Текст] : [учеб. пособ.] / А. Б. Тарушкин. — СПб. : Питер, 2004. — 368 с.

18. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория [Текст] : [учебн.] / под общ. ред. А. А. Аузана. — М. : ИНФРА, 2005. — 415 с.
19. Институциональная экономика [Текст] : [уч. пособ.] / под ред. А. Олейника. — М. : Инфра-М, 2005. — 694 с.
20. Кузьминов, Я. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки и контракты [Текст] : [учебн.] / Я. Кузьминов, К. Бендукидзе, М. Юдкевич. — М. : ГУ ВШЭ, 2006. — 444 с.
21. Мандибура, В. О. Інституційна архітектоніка власності та закономірності її функціонування [Текст] / В. О. Мандибура // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку : матер. наук. симп. — Х. : ХНУ, 2005. — С. 110–116.
22. Інформаційна політика України: європейський контекст [Текст] / [Л. В. Губерський, Є. Є. Каменський, Є. А. Макаренко та ін.]. — К. : Либідь, 2007. — 358 с.
23. Гриценко, А. А. Ринкові інститути та інфраструктура [Текст] / А. Гриценко, В. Соболев // Економічна теорія. — 2008. — № 3. — С. 53–73.
24. Якубенко, В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці [Текст] : [монограф.] / В. Д. Якубенко. — К. : КНЕУ, 2004. — 252 с.
25. Berg, U. Economic growth and development: an analysis of our greatest economic achievements and our most exciting challenges [Text] / U. Berg. — Boston : Irwin, 2001. — 610 p.
26. Commons, R. J. Institutional Economics [Text] / R. J. Commons // American Economic Review. — 1931. — Vol. 21. — № 4. — P. 648–657.
27. Ходжсон, Дж. Экономическая теория и институты: манифест современной институциональной экономической теории [Текст] / Дж. Ходжсон ; [пер. с англ.]. — М. : Дело, 2003. — 464 с.
28. Горожанкіна, М. Є. Економічні теорії і школи. Події. Імена. Ідеї [Текст] / М. Горожанкіна, Є. Крихтін. — Донецьк : ДонДУЕТ, 2001. — 198 с.
29. Словник української мови [Текст] : [в 11 т.] / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; ред. : А. А. Бурячок, П. П. Доценко. — К. : Наук. думка, 1973. — Т. 4 : І–М. — 744 с.
30. Советский энциклопедический словарь [Текст] : [4-е изд.] / гл. ред. А. М. Прохоров. — М. : Советская энциклопедия, 1986. — 494 с.
31. Бержель, Ж. Л. Общая теория права [Текст] / Ж. Л. Бержель. — М. : Nota Bene, 2000. — 314 с.
32. Кармазіна, М. “Інститут” та “інституція”: проблема розрізнення понять / М. Кармазіна, О. Шурбована // Політичний менеджмент. — 2006. — № 4 (19). — С. 10–19 [Електронний ресурс] Український центр політичного менеджменту. — URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=59&c=1308>. — Назва з екрану.
33. Яременко, О. Л. Механізм інституційних змін [Текст] / О. Л. Яременко // Економічна теорія. — 2006. — № 1. — С. 3–12.
34. Ольсевич, Ю. Институционализм — новая панацея для России? [Текст] / Ю. Ольсевич // Вопросы экономики. — 1999. — № 6. — С. 35–39.
35. Пустовійт, Р. Институціональна теорія та економічний розвиток: генезис і сучасність [Текст] / Р. Пустовійт // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. — 2003. — № 2. — С. 26–33.
36. Корнейчук, Б. В. Институциональная экономика [Текст] : [учеб. пособ.] / Б. В. Корнейчук. — М. : Гардарики, 2007. — 255 с.
37. Базилевич, В. Д. Історія економічних учень [Текст] : [підручн.] / В. Д. Базилевич. — К. : Знання, 2008. — 1300 с.
38. Борщ, Л. Інвестування: теорія і практика [Текст] : [навч. посіб.] / Л. Борщ, С. Герасимова. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : Знання, 2007. — 685 с.
39. Дегтярев, А. А. Принятие политических решений [Текст] : [учеб. пособ.] / А. А. Дегтярев. — М. : КДУ, 2004. — 416 с.
40. Юридична енциклопедія [Текст] : [в 6 т.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1999. — Т. 2 : Д–Й. — 744 с.

Рекомендовано до друку кафедрою державного управління та місцевого самоврядування
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України
(протокол № 5 від 16 січня 2012 року)

Надійшла до редакції 30.01.2012

Волкова Н. В. Теоретико-методологические основы формирования института местного самоуправления как субъекта управления образованием.

Представлены результаты исследования теоретических основ институционализации. Данный процесс рассматривается относительно местного самоуправления как субъекта управления образованием.

Ключевые слова: местное самоуправление, управление, образование, институционализация.

Volkova, N. V. Theoretical and Methodological Basis for the Formation of the Institute of Local Government as a Subject of Management Education

The article presents results of theoretical foundations of institutionalization. This process is considered with respect to local government as a subject of management education.

Key words: local government, management, education, institutionalization.

